

BACKGROUND REPORT

PRAGUE PRAŽSKÝ
STUDENT STUDENTSKÝ
SUMMIT

UNSC

R2P aneb Odpovědnost chránit

1. Koho chránit, kdy a proč

Responsibility to Protect (R2P) je dobrým příkladem koncepce, která vznikla v reakci na zásadní změny na mezinárodním poli, v tomto konkrétním případě na změny týkající se vedení ozbrojených konfliktů. Zatímco tradiční teorie chápaly válku jako výsadu suverénních států, konec 20. století odhalil, že tento monopol je působením nestátních aktérů výrazně oslaben. Genocidy ve Rwandě nebo Kambodži daly jasně najevo, že otázky bezpečnosti nejsou limitovány na vztahy mezi státy a že jejich subjekty jsou jednotlivci jako primární oběti genocid, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.

Je tedy zřejmé, že cílem koncepce „Responsibility to Protect“ je bezpečnost a ochrana jednotlivců. Kdo je ale nositelem této odpovědnosti? Primárně je povinností každého jednotlivého státu, aby zajistil bezpečnost svého obyvatelstva v rámci svých hranic a ochránil jej před zločiny proti lidskosti a etnickými čistkami. Pokud však stát v tomto svém úkolu viditelně selhává, je odpovědností mezinárodního společenství zasáhnout (samozřejmě v souladu s Chartou OSN).

2. Vznik, vývoj a zásadní milníky

Na počátku všeho stála zpráva tehdejšího Generálního tajemníka OSN Kofiho Annana z roku 2000 adresovaná Valnému shromáždění OSN. Vyzval v ní mezinárodní společenství k dosažení konsensu ohledně základních otázek humanitární intervence, tedy za jakých podmínek, pod čí autoritou a jakým způsobem je přípustná. Reagoval tím na diskuzi ohledně přípustnosti zásahu do teritoriální integrity státu, která se koncem 90. let rozpoutala v návaznosti na bouřlivé události ve Rwandě, Haiti, Kosovu nebo Sierra Leone. Fakt, že kritika se objevila jak v případě zásahu (Kosovo), tak v případě neaktivity (Rwanda), naznačuje, že stanovit základní pravidla pro takové situace bylo zcela nezbytné.

Druhým krokem bylo sestavení nezávislé Mezinárodní komise o intervenci a státní suverenitě (International Commission on Intervention and State Sovereignty, ICISS). Ta si položila základní otázku: kdy je možné narušit suverenitu státu v případě toho nejhrubšího porušení mezinárodního práva, jakým jsou právě genocidy nebo zločiny proti lidskosti?

Zpráva ICISS však v tomto okamžiku byla jenom zárodkem koncepce R2P, jak ji známe dnes. Důležitým milníkem byl Světový summit OSN, který proběhl v roce 2005 a na kterém došlo k jednohlasnému přijetí konceptu ze strany vlád všech členských zemí OSN. Rada bezpečnosti poté vdechla konceptu R2P život, když v roce 2006 schválila rezoluci 1674 týkající se Ochrany civilistů v ozbrojených konfliktech.¹

Navazující dokumenty a zprávy potvrzují poměrně stabilní postavení R2P jako principu, kterým se OSN (a především Rada bezpečnosti) řídí: v roce 2009 byla

¹ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo S/RES/1674, dostupná v anglickém znění na <http://www.un.org/Docs/sc/unscreolutions06.htm> (2.11.2011).

publikována zpráva generálního tajemníka Pan Ki-Muna s názvem „Implementing the Responsibility to Protect“ (Realizace odpovědnosti pomáhat), která blíže specifikovala obsah R2P a navrhla základní principy přístupu k její realizaci v praxi (viz níže). Tato zpráva získala širokou podporu a Valné shromáždění v návaznosti na ni jednohlasně přijalo rezoluci s názvem „The Responsibility to Protect“, kterou se zavazuje koncept i nadále uplatňovat.

3. Principy, realizace a suverenita států

Už v úvodu tohoto dokumentu jsme si řekli, že odpovědnost chránit se vztahuje na jednotlivce, je primárně zajišťována státy a teprve pokud ony ve své úloze selžou, vstupuje do hry mezinárodní společenství. Z poslední věty je zřejmé, že R2P a státní suverenita mají poněkud komplikovaný vztah. Zpráva ICISS se k tomuto problematickému soužití vyjádřila následovně: suverenita nedává svému nositeli pouze právo mít úplnou kontrolu nad svými záležitostmi, dělá z něj také primárního nositele odpovědnosti chránit své obyvatelstvo. Pokud ji nesplní, přesouvá se odpovědnost na mezinárodní společenství.

Zpráva ICISS ale především vymezila, co se skrývá pod oním velmi širokým termínem „odpovědnost“. Dle jejího vyjádření jde o tři základní povinnosti:

- povinnost prevence (responsibility to prevent)
- povinnost reakce (responsibility to react)
- povinnost obnovy (responsibility to rebuild)

Myšlenka R2P je tedy v mnohém odlišná od známého termínu „humanitární intervence“. V první řadě je mnohem náročnější na rozsah činnosti, kterou musí „odpovědné“ státy zajistit: od předcházení konfliktům v podobně řešení jejich dlouhodobých i okamžitých příčin, přes povinnost najít adekvátní prostředky reakce, až po závazek k aktivitě směrem k obnově a rekonstrukci postižených zemí. V druhém ohledu je širší proto, že povinnost reakce na vnitrostátní konflikt neznamená nutně vojenskou intervenci. Po státech se požaduje, aby vybíraly prostředky opatrně a v závislosti na konkrétních okolnostech. Třetí aspekt, který je naprosto zásadní pro charakterizaci R2P, je vymezení situací, za kterých se aplikuje. Koncepce R2P je totiž použitelná výhradně v případech genocidy, válečných zločinů, zločinů proti lidskosti a etnických čistek. Neměla by tedy být automaticky vztahována na všechny ostatní zdroje lidského utrpení, ačkoli se v praxi objevují i hlasy, které volají po její implementaci i v případě humanitárních či přírodních katastrof.

Základní principy uvedení R2P do praxe přinesla již zmiňovaná zpráva Generálního tajemníka OSN Pan Ki-muna z roku 2009 „Implementing the responsibility to protect“. Jednotlivým členským státům navrhla strategii realizace konceptu postavenou na třech pilířích:

- Odpovědnost jednotlivých států za ochranu vlastních obyvatel před genocidou,

válečnými zločiny, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti.

- Povinnost mezinárodního společenství pomoci státům při budování kapacit pro ochranu svého obyvatelstva před genocidou, válečnými zločiny, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti.
- Včasné a rozhodné zakročení mezinárodního společenství, v souladu s Chartou OSN, které má předejít a zabránit genocidě, válečným zločinům, etnickým čistkám a zločinům proti lidskosti.

Rada bezpečnosti má velký potenciál hrát významnou roli v realizaci druhého i třetího principu, a to nejen prostředky přímého donucení (ekonomické sankce, použití síly), ale i za pomoci peacekeepingových misí zacílených na ochranu civilního obyvatelstva, mezinárodních trestních tribunálů nebo prostřednictvím pokojného řešení sporů podle kapitoly VI Charty OSN. Pro více informací je dobré konzultovat níže uvedené zdroje, především Chartu OSN.

4. R2P v praxi: případ Libye

Zatímco předchozí odstavce měly za cíl stručně představit koncept R2P v jeho současné teoretické podobě, tato sekce se přesune blíže k praxi a nabídne k ilustraci problematiky jeden velmi aktuální případ.

Libye byla oficiální první příležitostí, při které Rada bezpečnosti přímo zmínila R2P při zřizování své mise. Rezoluce 1973², mimo jiné, povolila mezinárodnímu společenství zřídit bezletovou zónu nad Libyí a autorizovala všechny nezbytné prostředky k ochraně civilistů kromě okupace ze strany zahraničních sil. Rada bezpečnosti vydala zmíněnou rezoluci v reakci na občanskou válku, která vypukla v Libyi 15. února 2011. Čtyři dny poté byly zahájeny vojenské akce, které zpočátku probíhaly pod patronátem Francie a Velké Británie za sdíleného velení se Spojenými státy americkými. 31. března převzalo NATO kontrolu nad udržováním bezletové zóny. Cílem těchto akcí bylo realizovat právě onu „odpovědnost chránit“ výslovně stanovenou rezolucí 1973.

5. Závěr

Smyslem doktríny R2P je tedy chránit bezpečnost jednotlivců. Jejimi primárními vykonavateli by měly být jednotlivé suverénní státy, avšak v případě jejich selhání zavazuje R2P k akci celé mezinárodní společenství. Právě proto, že obsahuje takové závažné zmocnění s potenciálně výraznými dopady na státní suverenitu je rozsah její aplikace omezen jen na ty nejzávažnější případy porušení lidských práv.

²

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo S/RES/1973 (2011), dostupná v anglickém znění na http://www.un.org/Docs/sc/unscl_resolutions11.htm (2.11.2011).

R2P ANEB ODPOVĚDNOST CHRÁNIT

R2P jako koncept je v procesu tvorby. Hlavním posláním tohoto backgroundu je proto odkázat jeho čitatele na studium jednotlivých případů, kdy byla R2P buď přímo aplikovaná, anebo kdy byla přinejmenším diskutována.

6. Zdroje

K R2P obecně:

www.economist.com/node/14087788- o původu a potížích R2P v praxi (The Economist, anglicky, 2.11.2011)

www.economist.com/node/11376531- o aplikaci R2P v případě přírodních katastrof (The Economist, anglicky, 2.11.2011)

www.economist.com/node/18709571- o „lekcích z Libye“ (The Economist, anglicky, 2.11.2011)

globalr2p.org.kolonka „Resource Centre“ obsahuje výčet dokumentů všeho druhu obecného i velmi konkrétního zaměření (Global Centre for the Responsibility to Protect, anglicky, 2.11.2011)

www.hrw.org- archiv organizace Human Rights Watch poskytuje slušné historické zázemí pro jednotlivé konflikty (Human Rights Watch, anglicky, 2.11.2011)

www.iciss.ca/ - úplné znění zprávy ICISS, projevy týkající se R2P a mnoho dalších informací (International Commission on Intervention and State, anglicky, 2.11.2011)

www.ipacademy.org/media/pdf/publications/favorita_paper_2010.pdf- Rada bezpečnosti a její role v realizaci R2P (Diplomatische Akademie Wien, anglicky, 2.11.2011)

www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/osn/osn_tematicky/index_3.html- krátký úvod k R2P (Ministerstvo zahraničních věcí, česky, 2.11.2011)

www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf - Charta OSN (Informační centrum OSN v Praze, česky, 2.11.2011)

www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=998 – genocida ve Rwandě a reflexe ze strany OSN (Informační centrum OSN v Praze, česky, 2.11.2011)

www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises- databáze případových studií vztahujících se k R2P (International Coalition for the Responsibility to Protect, anglicky, 2.11.2011)

www.responsibilitytoprotect.org/index.php/publications/core-rtop-documents- přehled všech zásadních dokumentů vztahujících se k R2P, shrnutí jednotlivých dokumentů (International Coalition for the Responsibility to Protect, anglicky, 2.11.2011)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo S/RES/1674, dostupná na <http://www.un.org/Docs/sc/unscreolutions06.htm> (UNSC, anglicky, 2.11.2011)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo S/RES/1973 (2011), dostupná na <http://www.un.org/Docs/sc/unsclresolutions11.htm> (UNSC, anglicky, 2.11.2011).

www.un.org/events/rwanda/ - více o genocidě ve Rwandě (International Day of Reflection on the 1994 Genocide in Rwanda, anglicky, 2.11.2011)

www.un.org/preventgenocide/rwanda/responsibility.shtml - vývoj obsahu koncepce R2P a další informace (Lessons from Rwanda: The United Nations and the Prevention of Genocide, anglicky, 2.11.2011)

www.unric.org/html/english/library/backgrounders/R2P.pdf - přehled (nejen) oficiálních dokumentů a projevů vztahujících se k R2P (United Nations Regional Information Centre, anglicky, 2.11.2011)

K událostem v Libyi

www.bbc.co.uk/news/world-africa-13860458 - přehled událostí od února 2011 do současnosti (BBC News, anglicky, 2.11.2011)

www.hrw.org/news/2011/03/18/security-council-has-last-lived-its-duty - článek o realizaci doktríny R2P v Libyi (Human Rights Watch, anglicky, 2.11.2011)

www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=37808&Cr=libya&Cr1 - článek o přijetí rezoluce 1973 (UN News Centre, anglicky, 2.11.2011)

www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10200.doc.htm - podrobnosti o průběhu jednání o přijetí rezoluce 1973 (Department of Public Information of UN, anglicky, 2.11.2011)

www.responsibilitytoprotect.org/RtoP%20in%20Light%20of%20Libya%20FINAL.pdf - článek o dopadu vojenské akce v Libyi na doktrínu R2P (International Coalition for the Responsibility to Protect, anglicky, 2.11.2011)

www.wrmea.org/component/content/article/369-2011-may-june/10520-united-nations-report-resolution-1973-responsibility-to-protect-not-humanitarian-intervention-in-libya.html - komentář k rezoluci 1973 a rozdílu mezi R2P a humanitární intervencí (Washington Report on Middle East Affairs, anglicky, 2.11.2011)

zpravy.idnes.cz/rada-bezpecnosti-osn-jednomyslne-schvalila-sankce-proti-libyi-p71-/zahranicni.aspx?c=A110227_081528_zahranicni_cen - OSN uvaluje na Kaddáfího a jeho rodinu další sankce, 27.2.2011 (iDnes.cz, česky, 2.11.2011)

zpravy.idnes.cz/dokument-body-rezoluce-rb-osn-na-ochranu-libyjskych-civilistu-p7d-/zahranicni.aspx?c=A110318_152340_zahranicni_bt - Rada bezpečnosti schválila rezoluci 1973, 18.3.2011 (iDnes.cz, česky, 2.11.2011)

Zpracování: Lucie Ottingerová

Redakční úprava: Petra Pejchová, Votěch Fiala, Laura Havlová, Dominika Holečková, Filip Chráska, Tomáš Konečný, Jan Potucký, Thu Thuy Truong, Jan Zipser

Grafická úprava a tech. spolupráce: Zuzana Procházková

Odborná spolupráce: Výzkumné centrum AMO (ředitel JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.)

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XVII. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2011

Model OSN

Asociace pro mezinárodní otázky,
Žitná 27, 110 00 Praha 1
Tel./fax: +420 224 813 460,
e-mail: summit@amo.cz,
IČ: 65 99 95 33

»www.amo.cz«

»www.studentsummit.cz«

TOP PARTNEŘI

GENERÁLNÍ PARTNER
MODELU OSN

HLAVNÍ PARTNER
MODELU OSN

HLAVNÍ PARTNER
MODELU NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

MODEL NATO IS CO-SPONSORED BY
THE NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION

HLAVNÍ PARTNER
MODELU EU

Zastoupení
Evropské komise
v České republice

PARTNER ZAHÁJENÍ

PARTNER JEDNÁNÍ

UNIVERZITNÍ
PARTNER

DODAVATELÉ SLUŽEB

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

RESPEKT

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

PARTNER CHRONICLE

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky